

Motion till riksdagen 2020/21:3950

av **Roland Utbult m.fl. (KD)**

med anledning av skr. 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungas situation på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bosparande och startlån och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att förebygga brottslighet hos unga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialsekreterares kompetens och ansvar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetens vid Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om evidensbaserade antimobbingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informera om den våldsbejakande islamismens brott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det ungdomspolitiska målet som slogs fast av alliansregeringen för sju år sedan ("Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor", prop. 2013/14:191) ser vi som oerhört viktigt för politikens möjlighet att bidra till ungdomars delaktighet i samhället

och för ungas goda villkor i livet. Målet innefattar att ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

I den ungdomspolitiska skrivelsen beskriver regeringen utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor och utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet och presenterar ett handlingsprogram med insatser för att bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Kristdemokraterna ser positivt på att regeringen nu presenterat en ungdomspolitisk skrivelse med ett handlingsprogram för åren 2021–2024. Detta är efterlängtat.

För att nå det ungdomspolitiska målet om att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen nämner regeringen några prioriterade områden. Vi instämmer i att den psykiska hälsan behöver öka, att social inkludering liksom etablering på arbetsmarknaden måste öka samt att alla unga ska ha en meningsfull fritid och delaktighet i samhällsbygget. Vi tycker att mycket av det som skrivelsen tar upp är bra. Vi kristdemokrater vill i denna följdmotion ge vår syn på regeringens skrivelse, de insatser som vi ser som viktiga för dagens unga samt våra åtgärder gällande de prioriterade områdena.

Ungas hälsa

Det är glädjande att såväl alkohol- som tobakskonsumtionen bland unga fortsätter att minska, som beskrivs i skrivelsen. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att samhället vidtar åtgärder för att bibehålla den positiva trenden med minskad alkoholkonsumtion bland unga. Ett starkt alkoholpreventivt arbete ska vara ett prioriterat område i ANDTS-strategin (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel). Det är emellertid oroande att cannabisbruket ökat bland unga. De dokumenterade negativa effekterna av cannabis är stora, varför vi är emot all form av legalisering och avkriminalisering av narkotika. Ett effektivt förebyggande arbete, en bra vård och behandling för den som fastnat i missbruk och beroende tillsammans med brottsbekämpande insatser från tull och polis är viktigt.

Det finns flera ANDT-förebyggande metoder som utvecklats och visats vara framgångsrika. Ett exempel är metoden Ansvarsfull alkoholserving som organisationen STAD har tagit fram och utvecklat. Preventionsarbete kräver kompetens och långsiktighet, och problemet i dag är att det inte finns något nationellt ansvar för förvaltning, kvalitetssäkring och vidareutveckling av effektiva metoder inom det förebyggande ANDTS-området. Om inte kommuner och länsstyrelser får stöttning och utbildning i att använda metoderna på rätt sätt kommer resultaten att utebli trots satsade resurser. Eftersom STAD har kompetensen och dessutom regelbundet blir kontaktade av kommuner och länsstyrelser föreslår vi att STAD får i uppdrag att bli ett nationellt kompetenscentrum avseende nämnda metoder samt utveckling av nya. Dessvärre finns detta förslag inte med i regeringens nyligen presenterade ANDTS-strategi trots att det vore en konkret, och av kommuner och länsstyrelser mycket efterlängtat, åtgärd för att stärka det preventiva arbetet. Kristdemokraterna vill baserat på ovanstående införa ett nationellt ANDTS-kompetenscentrum utifrån STAD:s organisation med uppdrag att förvalta, kvalitetssäkra och vidareutveckla ANDT-förebyggande metoder som visats vara framgångsrika.

Det civila samhället har sammantaget en viktig roll i att uppfylla delar av målen i ANDTS-strategin men också i det förebyggande arbetet riktat exempelvis mot ungdomar som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Vi kristdemokrater avsatte medel för

detta i vårt budgetalternativ inom utgiftsområde 9 för att stödja det civila samhällets verksamhet inom ANDTS.

Vidare är det oroande att andelen unga som upplever stress, ångslan, oro eller ångest med nedsatt psykiskt välbefinnande ökade mellan 2006 och 2018. Forskning visar att unga nu under pandemin mår sämre och särskilt tjejer som haft distansundervisning är utsatta¹. Vi instämmer därför i det som regeringen slår fast att ett prioriterat område för att främja utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet är att den psykiska hälsan bland unga ska öka. För att förbättra den psykiska hälsan vill Kristdemokraterna ha en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och vi föreslår en förstärkt elevhälsa och elevhälso- garanti, samt anslog medel för detta i vårt alternativ till statsbudget. Det måste också bli en bättre övergång från bup (barn- och ungdomspsykiatri) till vuxenpsykiatri.

När det gäller suicidprevention anser vi att det måste till handlingsplaner för självmordsprevention, att det bör tillsättas en "haverikommission" när en ung person har begått självmord, att anmälningsplikt vid självmord bör återinföras och att psykiatriambulanser ska användas vid larm om självmord. Det är glädjande att regeringen avsatt medel för psykiatriambulanser. Vi anser även att det bör göras en utvärdering av ett skolbaserat suicidpreventionsprogram.

Unga och utbildning

Skolan behöver fördjupa sitt kunskapsuppdrag, men det är också uppenbart att samhällets insatser behöver stärkas för att vända trenden med barn och unga som mår dåligt och drabbas av psykisk ohälsa. I det arbetet måste såväl familjer och barn- och ungdomsvården som skolan stärkas. Därutöver behöver det förebyggande arbetet med att ge fler barn en meningsfull och aktiv fritid i den ideella sektorns idrottsklubbar och föreningslivet ges bättre förutsättningar.

Den tid som barn och unga lägger på läsning fortsätter att sjunka. Unga i dag möter inte heller, enligt undersökningar från Novus på uppdrag av Utbildningsradion, de krav som ställs på deras förmåga att uttrycka sig skriftligt när de ska läsa vidare på högskola och universitet eller söka ett kvalificerat arbete. Att behärska det svenska språket är en nyckel för framgång i samhället och särskilt viktigt är att skolan stimulerar och uppmuntrar läsning, inte minst om barnet inte har svenska som modersmål. Kristdemokraterna vill utöka den fria läsningen genom att ge den utrymme under skoltid och införa en klassikerlista. Kristdemokraterna vill också ge elever mer lärarledd undervisning och vi anser att Skolverket bör ges i uppdrag att utreda hur den garanterade undervisningstiden stegvis ska komma upp i OECD-snitt. Vi avsatte medel för detta i vår budget för 2021. Vi föreslår också att det införs en fortbildning för svensklärare i svenska som andraspråk och vill ha mer kompetensutveckling för att öka tillgången på specialpedagoger och speciallärare. Vi anslog medel för detta i vår budget för 2021.

¹ Kapetanovic, Gurdal, Ander och Sorbring, *Reported Change in Adolescent Psychosocial Functioning During the Covid-19 Outbreak*, Högskolan Väst, 3/10 -20: <https://www.researchsquare.com/article/rs-99461/v1>.

Unga och etablering på arbetsmarknaden

Många blev arbetslösa på grund av pandemin under 2020 och situationen på arbetsmarknaden kommer att vara tuff även om svensk ekonomi förväntas börja växa igen från låga nivåer. Det finns starka skäl att försöka underlätta återväxten av nya jobb. Vi föreslår här flera åtgärder som kommer att underlätta för ungdomar och instämmer därför i det prioriterade området som nämns av regeringen rörande att öka social inkludering och etablering på arbetsmarknaden. Vi vill bl.a. att arbetsgivaravgifterna slopas helt för alla arbetsgivare som anställer någon som är arbetslös och varit så i en till sex månader. På detta sätt nås en bred grupp av de som blivit arbetslösa under coronakrisen. Detta till skillnad från regeringen som föreslagit att endast arbetsgivaravgiften för personer mellan 19 och 23 år sänks, vilket nu beslutats i riksdagen och gäller från januari 2021 till mars 2023. Reformen har tidigare varit ineffektiv i att skapa jobb och det behövs en reform som når fler personer.

Vidare för att de som studerar ska stimuleras till att ta sin examen och snabbt komma i arbete föreslog vi kristdemokrater i vår budget för 2021 att dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för de som tar en akademisk examen före sin 25-årsdag. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen. Vi föreslog även införandet av ett jobbskatteavdrag för unga upp till 23 år.

Unga och boendet

Det är svårt för unga att komma in på bostadsmarknaden. Behovet av kontantinsats har ökat kraftigt med prisutvecklingen på bostadsmarknaden. Sveriges unga vuxna behöver därför få incitament att spara mer till sitt första boende. Och till skillnad från andra länder, som exempelvis Norge, saknar Sverige ett system för ökade incitament till bosparande. I stället har skatten på sparande höjts två gånger av den rödgröna regeringen under den förra mandatperioden.

Kristdemokraterna vill därför utreda och införa ett förmånligt bosparande som förval för alla unga mellan 18 och 34 år med inkomst av tjänst, där ett skatteavdrag ingår i de första 60 månaderna då personen tjänar 12 000 kronor eller mer per månad. Systemet fungerar så att 500 kronor av lönen efter skatt avsätts till ett bosparande, och staten kompenserar med ett skatteavdrag på 20 procent. Vi avsatte medel för detta i vår budget för 2021, vilket regleras som en skattereduktion.

Vidare vill Kristdemokraterna utreda förutsättningarna för att införa ett system med startlån för att underlätta för fler att bo i ägda boenden. Startlån finns i flera länder och har betytt mycket för att möjliggöra för framför allt yngre hushåll och personer med låga men stabila inkomster att ta steget till det ägda boendet i bostadsrätt eller villa. Det innebär att staten står för en viss andel av topplånet, som är den del som överskrider bolånetakets nivå. Mer information om förslagen finns i budgetmotion 2020/21:3530.

Unga och brott

Brottsligheten måste mötas med både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Det långsiktiga arbetet, som handlar om förebyggande insatser, är av största vikt. Insatser krävs

exempelvis genom lokalpolisverksamhet och samarbete mellan polis, skola och socialtjänst samt även med föräldrar och väl fungerande ungdoms- och narkotikarotlar.

Kristdemokraterna hävdar att de vuxnas insatser kan betyda mycket för att få barn och unga att avstå från att börja begå brott. Vi måste stötta föräldrar så att de kan vara närvarande och delaktiga i de ungas liv. Vi vill också ha mer resurser för att pressa tillbaka den grova organiserade brottsligheten och den alltmer växande ungdoms- och gängbrottsligheten samt för att bekämpa vålds- och sexualbrott och har anslagit medel för detta i vår budget för 2021.

Vi anser att det är viktigt att stärka socialsekreterarens kompetens och ansvar och att identifiera och implementera insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården. Här vill vi också lyfta vårt förslag om ett nationellt kunskapscentrum för den sociala barn- och ungdomsvården. Det är också viktigt att det görs uppföljning av förverkligandet av barnkonventionen som svensk lag, inklusive årliga rapporter till riksdagen om hur genomförandet sker.

Vi ser det som viktigt att stärka kommunernas ansvar för barn som omhändertagits och drabbats av vanvård, att ge förbättrade förutsättningar och villkor för familjehem och jourhem, att se över frågan om hur man undviker sammanbrott som resulterar i omplacering av barn samt att säkerställa psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Statens institutionsstyrelse (Sis). Vi är glada att vi i februari 2021 fick bifall i riksdagen på våra förslag om att möjliggöra förlängd familjehemsplacering vid gymnasiestudier och om att införa ett nationellt register över familjehem.

Unga och fritid, idrott och kultur

Kristdemokraterna instämmer helhjärtat i att alla unga ska ha en meningsfull fritid, något regeringen nämner i skrivelsen som ett prioriterat område för att nå det ungdomspolitiska målet. 2020 blev ett förlorat år för många idrottande barn och ungdomar på grund av pandemin. Enligt Riksidrottsförbundet så handlar det om ett minus på 6 miljoner deltagartillfällen. Det är oroväckande.

Fritidskortet är Kristdemokraternas svar på att vända trenden. Vi har tagit fram Fritidskortet till alla barn i årskurs 2–9, laddat med minst 500 kronor öronmärkta för deltagaravgifter i ledarledda aktiviteter i föreningslivet eller kulturskolan.

Stödets storlek kommer att variera utifrån hushållets ekonomi. Vi avsätter hela 850 miljoner kronor till detta i vår budget. Reformen innebär att nästan 1 miljon barn kommer att få stöd för en aktiv och meningsfull fritid.

Det var redan innan pandemin en utmaning att få fler unga i rörelse. Denna utmaning är nu ännu större och vi behöver verkligen växla upp för att hjälpa våra barn och unga till ett sunt och roligt liv i den gemenskap och glädje som idrottslivet innebär.

Den ekonomiska politiken ska stärka familjerna, äldre såväl som unga, och det civila samhället, vilket är en grund för ett samhälle byggt på gemenskap där människor känner tillit till varandra. Regeringen har tilldelat idrotten och kulturen stora stöd, motiverat av de intäktsbortfall den sett som en följd av coronakrisen. Kristdemokraterna välkomnar detta, men samma problematik gäller det breda civilsamhällets organisationer och föreningar som inte har sin verksamhet inom just dessa områden. Många unga är aktiva i dessa föreningar och organisationer. De befinner sig fortsatt i ett pressat läge orsakat

av pandemin men har ofta glömts bort eller förfördelats när regeringen tagit fram stöd-åtgärder, vilket vi upprepade gånger ifrågasatt.

Kristdemokraterna har tidigt krävt att regeringen förbereder fler åtgärder för civilsamhället. Tillsammans med Vänsterpartiet lade vi i juni fram ett utskottsinitiativ i finansutskottet där vi föreslog fler och större stöd till civilsamhället med anledning av krisen. Tyvärr avvisade övriga partier förslaget. Vi anser mot bakgrund av detta att omfattningen av stödet till civilsamhället bör utvärderas.

Utformningen av omställningsstödet innebär att varje ideell förening och trossamfund måste skicka in en egen ansökan om stöd. Men ideella föreningar och trossamfund har ofta väldigt många lokala föreningar, som har begränsade möjligheter att administrera en ansökan.

Det är av största vikt att ideella föreningar och trossamfund som omfattar flera juridiska personer kan söka omställningsstödet som en enhet för att det ska få någon verklig effekt för ideella organisationer. Annars riskerar många – var och en för sig – att inte nå upp till 250 000 kronor i omsättning. Det bör därför finnas ett undantag för ideella organisationer så att det går att söka stödet som ”koncern”. Kristdemokraterna anser därför att det bör införas en särskild bestämmelse om att ideella föreningar och trossamfund som omfattar flera juridiska personer ska ha möjlighet att betraktas som en koncern när de tillhör en riksorganisation.

Vidare krävde vi redan under våren 2020 ett stöd för att kompensera för stora intäktsbortfall och stöd vid stora kostnadsökningar i samband med pandemin till exempelvis Barnens Rätt i Samhället och läxhjälsorganisationer. Vi ville också se en statlig kreditgaranti för lån till ideella föreningar, stiftelser och trossamfund, och ett tillfälligt kraftigt höjt tak i gåvoskatteavdraget. Dessa åtgärder hade ökat det civila samhällets möjlighet att klara sin verksamhet och samtidigt bidra än mer i den kris vi nu genomlever.

I vårt budgetalternativ för 2021 omfördelade vi extra medel som avsatts för kulturen 2021 så att hälften av de tillkommande medlen skulle gå till det breda civilsamhället. Kristdemokraterna avsatte medel till allmänna samlingslokaler, friluftorganisationer samt till den ideella sektorn och extra stöd till trossamfunden.

Ungas makt och självbestämmande samt inflytande över samhällsutvecklingen

Vi håller med regeringen om att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget, som ett av de prioriterade områdena som nämns för att nå det ungdomspolitiska målet. Ungdomar behöver även finnas med i de beslutsfattande församlingarna för att de också ska kunna bidra och vara delaktiga, med sina unika perspektiv, samt representera och vara förebilder för andra unga människor.

I dag finns lag mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Kristdemokraterna har även varit med och infört ”bristande tillgänglighet” som en diskrimineringsgrund. Det är positivt att de allra flesta ungdomar har goda levnadsvillkor och kan vara med och forma sitt eget liv, som regeringen nämner i skrivelsen. Det är dock bekymmersamt att det finns grupper där det omvända gäller och där det oftare finns psykisk ohälsa. Dessa grupper är bl.a. unga med funktionsnedsättning, unga från nationella minoriteter och unga hbtq-personer. Därför är det viktigt att

unga inte får sina rättigheter kränkta, att de kan framföra klagomål och få möjlighet till makt och självbestämmande.

Vi kristdemokrater har redogjort för våra förslag för att vända trenden med den ökande psykiska ohälsan, men vi vill även stärka föräldrarnas roll genom att erbjuda familjerådgivning och föräldrastödsprogram även under tonårstiden. Vi har också föreslagit förbättringar för personer med funktionsnedsättning i vår kommittémotion En funktionshinderspolitik att lita på. Även om mycket har förbättrats för personer med funktionsnedsättning om man ser till ett längre tidsperspektiv ser Kristdemokraterna dessvärre brister inom flera områden inom funktionshinderspolitiken som behöver åtgärdas. Vi har därför flera förslag för att skapa en värdig och medmänsklig funktionshinderspolitik. Personer med funktionsnedsättning måste få det stöd de behöver från samhället för att säkra deras frihet och delaktighet i samhället men inte minst ett självbestämmande i sitt eget liv. Det handlar om mänskliga rättigheter. Vi föreslår också att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbningsprogram. Vidare har vi föreslagit att staten ska ge Forum för levande historia i uppdrag att informera om den våldsbejakande islamismens brott. På så sätt kan den kompetens som finns samlad för att upplysa om antisemitism, nationalsocialismens illgärningar och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten även användas för att belysa den våldsbejakande islamismen. Vi avsatte medel för detta i vår budget för 2021.

Roland Utbult (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Pia Steensland (KD)

Christian Carlsson (KD)